

Ключевые слова: одиночество, страх одиночества, изолированность, субъективная удаленность, потеря, замкнутость.

К. V. Titova

INDIVIDUAL PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF ATTITUDE TOWARDS FEAR OF LONELINESS

This article is devoted to the generalization and systematization of theoretical approaches to understanding of the fear of loneliness experience. The types of loneliness and their role in forming attitudes to the fear of loneliness are represented. The concept of loneliness among other related concepts (isolation, asociality, stangeness, etc.) is observed. The fear of loneliness as a subjective experience is highlighted as an independent phenomenon. The approaches to studying the attitudes to the fear of loneliness are researched. The types of attitudes to the fear of loneliness such as the psychological distance (distancing from others, norms, values, a certain group and a world as a whole); the loneliness-loss (a consequence of the loss of loved ones, irreversible relations, accompanied with crises tendencies as a response to sudden changes in life); the loneliness-isolation (neurotic loneliness, characterized by deliberate detachment from others associated with the presence of passion triggered by a traumatic experience are theoretically highlighted and studied. In the research it is shown that the loneliness should be distinguished from other related concepts such as isolation, asociality, stangeness, anomie and depression. The term "loneliness" is a general one, the most extensive among these concepts. The phenomenon of loneliness is multidimensional, so the attitude to it can evolve depending on the complexity of its types. There exist such types of loneliness which are experienced as the psychological distance, the loneliness-loss and the loneliness-isolation. The perspective issue for the development and the research of this problem may be studying the fear of loneliness in the context of the crisis. Also, it can be interesting to study the loneliness and its relationship to other complex existential phenomena such as fear, death, absence of sense and freedom.

Keywords: loneliness, fear of loneliness, isolation, psychological distance, loneliness-loss, loneliness-isolation.

Подано до редакції 11.07.14

УДК: 159.9:81.165.6

О. А. Чиханцова

РІВНІ СФОРМОВАНOSTI КОМПОНЕНТИВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ДО ОВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНИМИ МОВАМИ

У статті розглядаються значення іншомовного професійного спілкування, проблема формування іншомовних навичок у випускників школи та визначаються рівні сформованості компонентів психологічної готовності старшокласників до оволодіння іноземними мовами, а саме: мотиваційного, когнітивного, операційно-процесуального. Вивчаються фактори ефективного оволодіння старшокласниками іноземними мовами.

Ключові слова: професійне іноземне спілкування, формування навичок, мотивація оволодіння іноземною мовою, формування іншомовного мовлення.

Постановка проблеми. Сучасна європейська мовна політика орієнтує громадян Європи на багатомовність. Без цього успішна інтеграція в сучасному світі просто неможлива. Вивчення в навчальних закладах більш ніж однієї іноземної мови, безумовно, знаходиться також і в інтересах загальної національної політики України. Ефективність формування іншомовного мовлення обумовлена рядом психологічних та педагогічних факторів, які можна визначити як суттєві обставини, що впливають на успішність розвитку спілкування у майбутніх спеціалістів. Фактори успішності базуються на структурі навчальної діяльності, яка дозволяє ідентифікувати їх з її структурними компонентами створення умов для розвитку внутрішньої мотивації до спілкування, удосконалення навчально-виховного процесу за рахунок включення учнів в процес обговорення конкретних ситуацій.

Навчання іноземній мові майбутніх спеціалістів повинно розглядатись крізь призму їхньої подальшої професійної діяльності. Важливим завданням навчання іноземної мови за професійним спрямуванням є формування спеціалізованої компетенції у сферах професійного

та ситуативного спілкування, оволодіння новітньою фаховою інформацією через іноземні джерела. Тому іноземне мовлення слід розглядати як у широкому, так і у вузькому значеннях: у широкому сенсі воно складається із мовної, мовленнєвої, соціокультурної, соціолінгвістичної, дискурсивної та стратегічної компетенції; у вузькому – як практичне опанування учнями мовленнєвими вміннями на рівні, достатньому для здійснення іншомовного спілкування в чотирьох видах мовленнєвої діяльності: аудіюванні, говорінні, читанні, письмі в типових ситуаціях.

Аналіз останніх досліджень. Проблема розвитку іншомовного спілкування в процесі вивчення іноземної мови розглядалася в багатьох дослідженнях [2; 4; 6; 8; 10].

Проте, наявні дослідження характеризуються неоднозначністю підходів до розуміння та розв'язання цієї проблеми. Останнім часом проблема покращення іншомовної підготовки фахівців різного професійного спрямування набула особливої актуальності й стала предметом багатьох досліджень: зокрема, психологічні аспекти формування комунікативної компетентності вивчалися Бодальовим [1], Зонтовою [7] та ін.

Ми поділяємо підходи дослідників, у яких висвітлено особливості спілкування іноземними мовами за фахом [3; 5; 9], а оволодіння іноземними мовами за фахом вважається ваговою складовою професійної компетентності, яка має в кожному виді діяльності свою специфіку.

На формування психологічної готовності старшокласників до спілкування іноземною мовою впливають як умови навчання, так й індивідуально-психологічні, вікові особливості учнів. Ми поділяємо думку С. М. Бучацької про те, що варто створювати такі умови, за яких учень був би суб'єктом навчальної діяльності, її активним учасником і творцем; коли навчання сповнюється особистісного, професійно спрямованого змісту, а навчальні завдання включають різноманітні аспекти його майбутньої фахової діяльності та стають певним підготовчим етапом його трудової діяльності [3].

Мета, яку ми ставимо в цій статті, це – дослідження рівнів сформованості компонентів психологічної готовності старшокласників до оволодіння іноземними мовами та формування іншомовних навичок.

На основі здійсненого теоретичного аналізу проблеми можна стверджувати, що професійне спілкування іноземними мовами виступає, перш за все, як здатність здійснювати комунікативну мовленнєву поведінку згідно із задачами гіпотетичних ситуацій іншомовного спілкування. У вивченні іноземної мови відтворюється зовнішня, знакова подібність, а не цілісний зміст професійної діяльності, пов'язаної з використанням іноземної мови. Як наслідок, задача формування у старшокласника такої професійної компетентності, в структуру якої була б органічно інтегрована іншомовна компонента, залишається нерозв'язаною.

Отже, іншомовне мовлення – це комплекс знань, умінь, навичок, які дозволяють успішно використовувати іноземну мову як у професійній діяльності, так і для самоосвіти і саморозвитку особистості.

Ефективність формування іншомовного мовлення обумовлена рядом психологічних та педагогічних факторів, які можна визначити як суттєві обставини, що впливають на успішність розвитку спілкування у майбутніх спеціалістів. Фактори успішності базуються на структурі навчальної діяльності, яка дозволяє ідентифікувати їх з її структурними компонентами створення умов для розвитку внутрішньої мотивації до спілкування, удосконалення навчально-виховного процесу за рахунок включення учнів у процес обговорення конкретних фахових ситуацій.

Виходячи з викладеного, сформувати належний рівень готовності старшокласників до оволодіння іноземними мовами в подальшій професійній підготовці можна лише у діяльності та з урахуванням особливостей розвитку особистості. При цьому оволодіння іноземною мовою – це активна форма володіння іноземною мовою – це активна форма володіння іноземною мовою – це активна форма володіння іноземною мовою в реальних умовах у ситуації спілкування, у той час, як вивчення іноземної мови – це найчастіше засвоєння мовних форм – лексики, граматики тощо і, як правило, невміння користуватися мовою в ситуації спілкування.

Вивчення іноземної мови є важким процесом, що вимагає терпіння, великої концентрації та

впевненості в успішності його завершення. Тому, щоб домогтися результатів у вивченні іноземної мови, необхідна відповідна мотивація, адже без неї бажання зникає дуже швидко і процес вивчення мови втрачає ефективність. Необхідне чітке розуміння того, для чого це потрібно та які нові можливості можуть відкритися завдяки знанням іноземних мов.

До мотивів, які спонукають учнів приступити до вивчення англійської мови належать: можливість навчатися за кордоном, доступ до інформації, прагнення до саморозвитку, відсутність мовного бар'єра під час подорожей, можливість читати твори мистецтва в оригіналі. Дуже сильною підтримкою мотивації для вивчення іноземної мови є отримання першого результату. Адже ніщо так не мотивує, як наявність успіхів при виконанні завдань.

Результати дослідження. З метою виявлення ефективних засобів впливу на психологічну готовність старшокласників до оволодіння іноземними мовами у ВНЗ було проведено дослідження. У формуальному експерименті брали участь учні коледжу "Освіта" м. Києва експериментальної та контрольної груп (32 учні – експериментальна група (ЕГ) та 30 – контрольна група старшокласників (КГ)).

Як свідчать результати, отримані в ході констатувального експерименту, рівень готовності старшокласників до оволодіння іноземними мовами у вищому навчальному закладі переважно середній. Знання випускників школи іншомовної лексики, рівень комунікативних знань та оволодіння іноземною мовою є недостатнім для спілкування іноземними мовами за фахом. Учні старшої школи не завжди готові використовувати іноземну мову для майбутньої професійної діяльності. Діагностичний зріз показав певні труднощі у старшокласників, які виникають під час іншомовного спілкування, недостатню мовленнєву підготовку та недооцінку вчителями ролі іноземної мови для майбутніх спеціалістів. Студенти перших курсів не бачать залежності професіоналізму спеціаліста від знань іноземної мови та вміння нею користуватися як засобом іншомовної комунікації.

Робота з учнями старших класів експериментальної групи проводилась у формі факультативних занять по дві години на тиждень протягом одного навчального року. Заняття проводились викладачем англійської мови та психологом у двох підгрупах чисельністю по 16 осіб експериментальної групи та по 15 осіб у двох підгрупах контрольної групи.

Нами були проведені контрольні заміри рівнів розвитку кожного з компонентів психологічної готовності на початковому та заключному етапах формуального експерименту. Під час експерименту нами було встановлено, що на ефективний розвиток психологічної готовності старшокласників мали вплив комплексні заходи, такі, як лекції, бесіди, рольові ігри, спеціальні заняття, вправи, соціально-психологічні тренінги та ін.

Варто підкреслити, що важливу роль у формуванні загальної психологічної готовності

старшокласників до оволодіння іноземними мовами відіграє мотиваційний компонент, тому на першому етапі формувального експерименту були проведені лекції, бесіди, дискусії, консультації, що повинно було б підвищити мотивацію учнів до вивчення іноземних мов.

Результати формувального експерименту з розвитку мотиваційного, когнітивного та операційно-процесуального компонентів психологічної готовності старшокласників до оволодіння іноземними мовами у ВНЗ представлені у табл. 1–4. Вони свідчать, що у всіх компонентах психологічної готовності старшокласників експериментальної групи до оволодіння іноземними мовами відбулись суттєві зміни, чого не можна сказати про учнів старших класів контрольної групи, у яких за рік не відбулись зміни у компонентах психологічної готовності до оволодіння іноземними мовами.

У процесі формувального експерименту, проводячи раз на півріччя зрізи знань та умінь згідно з програмою дослідження, ми могли диференціювати знання старшокласників ЕК і КГ з іноземної мови. Контрольні зрізи проводились на початку навчального року, а також наприкінці його. У ході експериментальної роботи ми застосовували групо-

ву та індивідуальну форми роботи. Розвиток мотивації учнів ЕГ до оволодіння іноземними мовами здійснювався за допомогою дискусій, виконання навчальних та творчих завдань іноземною мовою, рольових та ділових ігор, диспутів.

Як видно з табл. 1, у старшокласників експериментальної групи зросла вагомість всіх груп провідних мотивів. Найбільшу вагомість отримали мотиви обміну інформацією та ділового спілкування, мотиви працевлаштування та навчання за кордоном і пізнавальні мотиви.

У старшокласників КГ, які не були включені у формувальний експеримент, показники вагомості всіх груп мотивів майже не змінилися (пізнавальні мотиви, мотиви матеріального характеру, мотиви обміну інформацією та спілкування), а деякі навіть знизилися (мотиви престижності спілкування іноземними мовами, мотиви працевлаштування та навчання за кордоном).

Для нашого дослідження важливо було встановити, як змінилися значення складових психологічної готовності, зокрема, когнітивного компоненту зазначеної вище готовності старшокласників до оволодіння іноземними мовами. Результати дослідження подані в табл. 2.

Таблиця 1

Динаміка мотивації до оволодіння іноземними мовами в учнів старших класів у формувальному експерименті (N= 62)

Групи мотивів	Вагомість мотивів протягом експерименту			
	ЕГ, на початку	КГ, на початку	ЕГ, в кінці	КГ, в кінці
1. Пізнавальні мотиви	0,72	0,75	1,01	0,72
2. Мотиви матеріального характеру	0,78	0,76	0,83	0,79
3. Мотиви престижності спілкування іноземними мовами	0,66	0,69	0,75	0,68
4. Мотиви обміну інформацією та ділового спілкування	0,92	0,98	1,26	0,99
5. Мотиви працевлаштування та навчання за кордоном	0,85	0,84	1,06	0,83

Таблиця 2

Рівні сформованості когнітивного компоненту психологічної готовності старшокласників до оволодіння іноземними мовами (N=62)

Складові когнітивного компоненту	Середнє значення, в балах	
	До проведення формувального експерименту	Після проведення формувального експерименту
1. Теоретичні знання про основні поняття з іноземної мови	7,9	9,4
2. Пошуково-інформаційна складова	7,6	9,2
3. Здатність продемонструвати знання з ІМ	6,8	8,1

Такий показник, як пошук іншомовної інформації оцінений в учнів ЕГ в середньому на 9,2 бали за дванадцятибальною шкалою. Цей показник свідчить про наявність зростаючої зацікавленості учнів до ІМ. Схильність до оволодіння теоретичними знаннями з іноземної мови зросла з 7,9 до 9,4 бали, що відповідає високому рівню. Під час співбесід з'ясувалося, що старшокласники після проведення з ними експериментальної роботи набагато точніше формулюють теоретичні знання та можуть навести необхідні приклади.

Щодо здатності продемонструвати знання з іноземної мови, то учні ЕГ засвідчили за результатами експерименту зростання цього показника до 8,1 бала, що відповідає також середньому рівню. Під час уроків іноземної мови більшість з учнів ЕГ легко відповідала на поставлені запитання, могли обґрунтувати власну думку та висновки під час обговорення текстів та вправ.

Достовірність отриманих кількісних даних узгоджувалася з результатами наших спостережень. Менш розвиненою виявилася, за наслідками експе-

рименту, здатність демонструвати знання з іноземної мови. Ці дані свідчать про потребу учнів старшої школи у реалізації отриманих знань на практиці. З метою прискорення розвитку комунікативних здібностей студентів слід на уроках іноземної мови вводити різні ситуації, що пов'язані з їхньою життєдіяльністю, а також професійно спрямовані ситуації: призначати чи скасовувати зустріч, уточняти час ділової зустрічі, погоджуватися з чимось, висловлювати незгоду з певним твердженням, приймати чи відхиляти пропозицію.

На кожному занятті мають з'являтися нові граматичні структури, лексичні одиниці, уживання яких у іншомовному мовленні слід підкріплювати інформацією про особливості побудови комунікації в різних соціальних контекстах. Особливо вагомим результатом впровадження розробленої програми стало суттєве зростання здатності старшокласників ЕГ, у порівнянні з КГ, демонструвати на практиці різні

психологічні підходи до встановлення довірливих стосунків. Старшокласники відзначали, що участь у програмі допомогла їм не тільки покращити здатність до встановлення довіри у міжособистісній взаємодії, але й позбутися багатьох бар'єрів у іншомовному спілкуванні, особистісному розвитку.

На початковому етапі формуального експерименту між компонентами когнітивної та операційно-процесуальної готовності старшокласників до оволодіння іноземними мовами у КГ та ЕГ значущих відмінностей не виявлено.

Про ефективність процесу формування когнітивного та операційно-процесуального компонентів психологічної готовності у старшокласників ЕГ ми судили за результатами оцінки їх знань та умінь з англійської мови, які надали нам експерти – вчителі (табл. 3 та 4).

Таблиця 3

Вплив формуального експерименту на розвиток у старшокласників когнітивної готовності до оволодіння іноземними мовами (N=62)

Групи, етапи експерименту	Рівні сформованості у старшокласників (у %) когнітивного компоненту психологічної готовності:			
	Початковий рівень	Середній рівень	Достатній рівень	Високий рівень
ЕГ, на початку	0	17,7	48,4	33,9
ЕГ, в кінці	0	6,5	45,1	48,4
КГ, на початку	0	16,1	51,6	32,3
КГ, в кінці	0	14,5	51,6	33,9

Таблиця 4

Вплив формуального експерименту на розвиток у старшокласників операційно-процесуальної готовності до оволодіння іноземними мовами (N=62)

Групи, етапи експерименту	Рівні сформованості у старшокласників (у %) операційно-процесуального компоненту психологічної готовності:			
	Початковий рівень	Середній рівень	Достатній рівень	Високий рівень
ЕГ, на початку	0	19,4	56,5	24,1
ЕГ, в кінці	0	8,1	62,9	29,0
КГ, на початку	0	17,7	62,9	19,4
КГ, в кінці	0	19,3	58,8	20,9

Таблиця 5

Динаміка розвитку показників когнітивної та операційно-процесуальної готовностей до спілкування іноземними мовами в учнів старшої школи (N=62)

Показники когнітивної та операційно-процесуальної готовностей до спілкування іноземними мовами	До експерименту (оцінка за 12-бальною системою)		Після експерименту (оцінка за 12-бальною системою)		Динаміка змін показників готовностей до спілкування іноземними мовами (оцінка)	
	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ	КГ	ЕГ
Знання граматичних структур, синтаксису та мовних форм	6.766	6.780	6.866	7.283	+0.1	+0,501
Рівень словникового запасу залежно від тематики	7,983	7,968	8,166	8,750	+0,183	+0,584
Вміння усно висловлюватися за певною темою	7,233	7,250	7,468	8,468	+0,235	+1,218
Навички розуміння автентичних текстів з книг, журналів, газет	6,366	6,375	6,533	7,156	+0,167	+0,781
Вміння висловлюватися письмово	6,133	6,156	6,266	7,031	+0,133	+0,875

За результатами оцінювання було виявлено неоднозначну тенденцію щодо розвитку зазначених компонентів психологічної готовності. Нами було відмічено, що за оцінкою вчителів-експертів у 51,6% старшокласників

відбулися суттєві зміни у зазначених компонентах психологічної готовності особистості до оволодіння іноземними мовами.

Також нами був проведений аналіз змін за окреми-

ми показниками когнітивної та операційно-процесуальної готовностей, які відбулись у контрольній та експериментальній групах за результатами формуального експерименту.

Оцінку показників у ЕК та КГ за дванадцятибальною системою здійснювали одні й ті ж експерти. Результати експерименту представлені в табл. 5. За даними таблиці 5 ми можемо стверджувати, що є кількісне підвищення всіх показників, якими описують когнітивну та операційно-процесуальну готовність старшокласників до оволодіння іноземними мовами як в КГ, так і в ЕГ. За результатами показників на початку експерименту та в кінці відбулись зміни в обох групах старшокласників.

На заключному етапі між показниками зазначених готовностей до оволодіння іноземними мовами старшокласників КГ та ЕГ виявлено достовірні відмінності, що свідчить про ефективність запропонованої психолого-педагогічної програми з розвитку психологічної готовності до оволодіння іноземними мовами у старшокласників. За показниками розвитку когнітивної та операційно-процесуальної готовностей до спілкування іноземними мовами старшокласники ЕГ випереджають старшокласників КГ.

Висновки. Результати експерименту дали змогу встановити психологічну специфіку процесу оволодіння учнями іноземними мовами в старшій школі. Ця специфіка представлена бажанням та готовністю старшокласників до індивідуально-групових імпровізованих форм роботи у вільний від навчального навантаження час в умовах, які макси-

мально наближені до реальних життєвих ситуацій.

Аналіз результатів показників мотиваційної, когнітивної та операційно-процесуальної готовностей до спілкування іноземними мовами засвідчив позитивну динаміку психологічної готовності старшокласників до оволодіння іноземними мовами. У старшокласників експериментальної групи на рівні значущості $p=0,01$ зросла вагомість всіх мотивів, зокрема, мотивів обміну інформацією та мотивів працевлаштування і навчання за кордоном.

Апробовані засоби формування когнітивного та операційно-процесуального компонентів психологічної готовності старшокласників до оволодіння іноземними мовами сприяли підвищенню іншомовної комунікативної компетентності учнів експериментальних груп.

В результаті впровадження експериментальної програми, яка включала психологічний тренінг, рольові ігри, дискусії, практичні заняття, було виявлено, що засобами іноземної мови можна здійснювати ефективний вплив на зростання психологічної готовності старшокласників до вивчення іноземної мови. Позитивні результати експериментальних груп свідчать про ефективність використання запропонованих психолого-педагогічних засобів.

Предметом подальших досліджень можуть стати дослідження впливу індивідуальних особливостей особистості, професійної спрямованості на формування психологічної готовності особистості до оволодіння іноземними мовами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бодалев А. А. Об одаренности человека как субъекта общения / Алексей Александрович Бодалёв // Мир психологии. – 1998. – № 4. – С. 272–275.

2. Борецька Г. Є. Сучасні технології формування англomовної компетенції в говорінні в учнів основної і старшої школи / Ганна Едуардівна Борецька // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 23–26.

3. Бучацька С. М. Формування психологічної готовності студентів до ділового спілкування іноземними мовами: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 "Педагогічна та вікова психологія" / Бучацька Світлана Михайлівна. – Хмельницький, 2009. – 205 с.

4. Гапоненко Л. П. Педагогічні умови формування готовності студентів до іншомовного спілкування / Лариса Петрівна Гапоненко // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: РВЦ КДПУ ім. В. Винниченка, 2002. – Вип. 45. Част. 1. – С. 77–79.

5. Гринчишин О. М. Щодо науково-теоретичних основ побудови моделі мотивації оволодіння іноземною мовою та методів її експериментального вивчення / Ольга Михайлівна Гринчишин // Зб. наук. праць № 23, ч. I. – Хмельницький: Вид. нац. академії ПВУ, 2002. – С. 301–

309.

6. Завірюха А. В. Психологічні проблеми спілкування іноземною мовою у студентів немовних навчальних закладів / А. В. Завірюха // Пробл. загальн. та пед. психології. – 2007. – Т. 9. – С. 356–360.

7. Зонтова С. Є. Когнітивний підхід до навчання іншомовної лексики / Светлана Евгеньевна Зонтова / Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. наук. праць. – Ялта: РВВ КГУ, 2005. – Вип. 8, ч. 2. – С. 89–93.

8. Колода С. О. Шляхи формування комунікативної компетенції іноземною мовою із застосуванням мережевих технологій / Світлана Олександрівна Колода // Гуманізація навчально-виховного процесу: збірник наукових праць / [за заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. – Спец. вип. 7. – Ч. I. – Слов'янськ: СДПУ, 2011. – С. 174–182.

9. Онуфрієва І. Л. Психологічний аспект навчання іншомовного мовлення дорослих / Ірина Леонидовна Онуфрієва, Л. А. Онуфрієва // Проблеми сучасної психології. – 2010. – Випуск 7. – С. 496–507.

10. Larsen – Freeman D. Teaching and Principles in Language Teaching. 2-nd ed. / Russel N. Campell, William E. Rutherford. – Oxford: Oxford University Press, 2008. – 191 p.

REFERENCES

1. Bodalyev, A. A. (1998). Ob odarennosti cheloveka kak subyekt obshcheniya [About the human talent as the subject of communication]. *Mir psikhologii – World of Psychology*, 4, 272-275 [in Russian].

2. Boretska, H. E. (2010). Suchasni tekhnolohii formuvannia anhlomovnoii kompetentsii v hovorinni v uch-
"Наука і освіта", №9, 2014

niv osnovnoii i starshoi shkoly [Modern technologies of English speaking competence of pupils in primary and high school]. *Inozemni movy – Foreign Languages*, 2, 23-26 [in Ukrainian].

3. Buchatska, S. M. (2009). Formuvannia psykholohichnoii hotovnosti studentiv do dilovoho spilkuvannia

inozemnymy movamy [Formation of psychological readiness of students for business communication in foreign languages]. *Candidate's thesis*. Khmelnytskyi [in Ukrainian].

4. Haponenko, L. P. (2002). Pedagogichni umovy formuvannya hotovnosti studentiv do inshomovnoho spilkuvannya [Pedagogical conditions of students' formation of readiness to foreign language communication]. *Naukovi zapysky. Seriya: Pedagogichni nauky – Scientific Journal. Series: Pedagogical Science*, 45, 77-79. Kirovohrad: RVTs KDPU im. V. Vynnychenka [in Ukrainian].

5. Hrynychshyn, O. M. (2002). Shchodo naukovoteoretychnykh osnov pobudovy modeli motyvatsii ovoldinnia inozemnoiu movoiu ta metodiv yiyi eksperymentalnoho vyvchennia [About scientific and theoretical foundations of the motivation model of learning foreign language and methods of experimental study]. *Zb. nauk. prats – Collection of Scientific Works*, 23, 301-309. Khmelnytskyi: Vyd. nats. akademii PVU [in Ukrainian].

6. Zaviriukha, A. V. (2007). Psykholohichni problemy spilkuvannya inozemnoiu movoiu u studentiv nemovnykh navchalnykh zakladiv [Psychological problems of foreign language students' communication in non-language schools]. *Probl. zagaln. ta ped. psykholohii –*

Problems of General and Pedagogical Psychology, 9, 356-360 [in Ukrainian].

7. Zontova, S. Ye. (2005). Kohnityvnyi pidkhid do navchannia inshomovnoii leksyky [Cognitive approach to the teaching foreign language vocabulary]. *Problemy suchasnoii pedagogichnoii osvity: zb. nauk. prats – Modern Pedagogical Education Problems: collection of scientific works*, 8, 89-93. Yalta: RVV KGU [in Ukrainian].

8. Koloda, S. O. (2011). Shliakhy formuvannia komunikativnoii kompetentsii inozemnoiu movoiu iz zastosuvanniam merezhevykh tekhnolohii [Ways of creating communicative competence in a foreign language using network technologies]. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsessu: zbirnyk naukovykh prats – Humanization of Educational Process: collection of scientific works*, 7, 174-182. Sloviansk: SDPU [in Ukrainian].

9. Onufrieva, I. L. (2010). Psykholohichni aspekt navchannia inshomovnoho movlennia doroslykh [The psychological aspect of learning adults a foreign language speaking]. *Problemy suchasnoii psykholohii – Modern Psychology Problems*, 7, 496-507 [in Ukrainian].

10. Larsen-Freeman, D. (2008). *Teaching and Principles in Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press [in English].

Е. А. Чиханцова

УРОВНИ СФОРМИРОВАННОСТИ КОМПОНЕНТОВ ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ГОТОВНОСТИ СТАРШЕКЛАССНИКОВ К ОВЛАДЕНИЮ ИНОСТРАННЫМИ ЯЗЫКАМИ

В статье рассматривается значение иноязычного профессионального общения, проблема формирования иноязычных навыков у выпускников школы и определяются уровни сформированности компонентов психологической готовности старшекласников к овладению иностранными языками, такие как: мотивационный, когнитивный, операционно-процессуальный. Изучаются факторы эффективного овладения старшекласниками иностранными языками. Обучение иностранному языку будущих специалистов должно рассматриваться сквозь призму их дальнейшей профессиональной деятельности. Важной задачей обучения иностранному языку профессиональной направленности является формирование специализированной компетенции в сферах профессионального и ситуативного общения, овладение новейшей профессиональной информацией через иностранные источники. Анализ результатов внедрения системы психологических задач свидетельствует о положительной динамике показателей когнитивной, операционно-процессуальной, эмоционально-волевой сфер старшекласников экспериментальной группы. Результаты эксперимента позволили установить психологическую специфику процесса овладения учащимися иностранными языками в старшей школе. Эта специфика представлена желанием и готовностью старшекласников к индивидуально-групповым импровизированным формам работы в свободное от учебной нагрузки время в условиях, которые максимально приближены к реальным жизненным ситуациям. В результате внедрения экспериментальной программы, которая включала психологический тренинг, ролевые игры, дискуссии, практические занятия, было обнаружено, что средствами иностранного языка можно осуществлять эффективное влияние на рост психологической готовности старшекласников к изучению иностранного языка. Положительные результаты экспериментальных групп свидетельствуют об эффективности использования предложенных психолого-педагогических средств.

Ключевые слова: профессиональное иноязычное общение, формирование навыков, мотивация овладения иностранным языком, формирование иноязычной речи.

О. А. Чыханцова

LEVELS OF FORMEDNESS OF COMPONENTS OF SENIOR HIGH SCHOOL STUDENTS' PSYCHOLOGICAL READINESS FOR FOREIGN LANGUAGES ACQUISITION

The article deals with the importance of foreign professional communication, the problem of forming foreign language skills among school graduates and determines the level of the formedness of the school students' psychological readiness components in the framework of foreign languages acquisition, i. e.: motivational, cognitive, operational and procedural. The factors of effective foreign languages mastering by high school students are studied. Teaching future specialists a foreign language should be considered through the peculiarities of their future career. An important task of teaching a professionally oriented foreign language is the formation of specialized competence in the fields of vocational and situational communication and acquisition of the latest professional information through foreign sources. The analysis of the results of psychological problems implementation proves the positive dynamics of cognitive, operational and procedural, emotional and volitional spheres of high school students in the experimental group. The experimental results allow to establish the specificity of the psychological process of students' acquisition of foreign languages

at high school. This specificity is represented by the desire and willingness of students to individual and group improvised forms of work at the time free of studying in conditions that are close to real-life situations. As a result of the experimental program that included psychological training, role plays, discussions and practical exercises, it was found that with the help of a foreign language means the effective influence on the increase of high school students' psychological readiness to study a foreign language can be realised. Positive results of the experimental groups demonstrate the effectiveness of using the proposed psychological and pedagogical means.

Keywords: professional foreign communication, formation of skills, motivation to a foreign language acquisition, formation of foreign language speaking.

Подано до редакції 11.07.14
